

МІНІСТЕРСТВО ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ ФАРМАЦЕВТИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
КАФЕДРА СОЦІАЛЬНОЇ ФАРМАЦІЇ

«СОЦІАЛЬНА ФАРМАЦІЯ: СТАН, ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ»

МАТЕРІАЛИ
XI міжнародної
науково-практичної
конференції

30 КВІТНЯ 2026 РОКУ
М. ХАРКІВ

УДК: 615.22:616.1:351.84

РЕЗУЛЬТАТИ АНАЛІЗУ РЕЦЕПТУРНОГО ВІДПУСКУ ЛІКІВ ТА МЕДИЧНИХ ВИРОБІВ ЗА ЕЛЕКТРОННИМИ РЕЦЕПТАМИ В УКРАЇНІ

Вандюк Л. Р., Панфілова Г. Л.

Національний фармацевтичний університет, м. Харків, Україна

panf-al@ukr.net

Анотація. Організація ефективного рецептурного відпуску ліків є важливою умовою для розвитку системи фармацевтичного забезпечення населення у відповідності до цілей державної політики в охороні здоров'я. За даними аналізу встановлено, що із 16665 аптечних закладів, які здійснювали відпуск ліків та медичних виробів за електронними рецептами більше 72,5% обслуговували пацієнтів в останні 7 діб. Доведено нерівномірний характер розподілу місць відпуску ліків по різних регіонах країни. Найвищі дані спостерігаються у м. Києві (1654 аптечних закладів) далі представлені Дніпропетровська (1419) та Львівська (1235) області. Враховуючи високу небезпеку, яка існує у прифронтових областях для населення, логічним є наявність найнижчих значень кількості місць відпуску у таких регіонах, як Сумська (354), Херсонська та Донецька (77 та 76 відповідно) області.

Ключові слова: аптека, електронний рецепт, рецептурний відпуск ліків, фармацевтичне забезпечення населення, фармацевтичний ринок

Abstract. The organization of effective prescription dispensing of medicines is an important condition for the development of the system of pharmaceutical provision of the population in accordance with the goals of state health policy. According to the analysis, it was found that out of 16,665 pharmacies that dispensed medicines and medical devices according to electronic prescriptions, more than 72.5% served patients in the last 7 days. The uneven distribution of places for dispensing medicines across different regions of the country is proven. The highest data are observed in Kyiv (1,654 pharmacies), followed by Dnipropetrovsk (1,419) and Lviv (1,235) regions. Given the high danger that exists in front-line regions for the population, it is logical that the lowest values of the number of places for dispensing medicines are in such regions as Sumy (354), Kherson and Donetsk (77 and 76, respectively) regions

Keywords: pharmacy, electronic prescription, prescription drug dispensing, pharmaceutical provision for the population, pharmaceutical market.

Вступ. Організація ефективної й доступної фармацевтичної допомоги та послуги потребує залучення значних ресурсів, а також активної участі всіх фахівців охорони здоров'я. Планомірне подорожчання вартості медичних послуг у національних системах охорони здоров'я та активний розвиток фармацевтичного ринку істотно вплинули на витратну політику закладів охорони здоров'я та роль фармацевтичних працівників [1,2]. За останні десятиліття медико-соціальне навантаження на фармацевтичних працівників лише посилювалось. Яскравіше це було продемонстровано під час пандемії коронавірусної інфекції, а також в нашій країні після початку повномасштабного вторгнення з боку сусідньої країни [3-5].

На даний час в Україні аптечні заклади залишаються одними із найактивніших учасників процесу надання населенню не лише фармацевтичної допомоги, а й відповідних соціально орієнтованих послуг, займаються консультування хворих, беруть участь у суспільно важливих проєктах (допомога Збройним силам України, внутрішньо переміщеним особам, інвалідам тощо). До нормативно-правових актів, які регулюють реалізацію державної програми «Доступні ліки» постійно вносяться доповнення та зміни, але залишається незмінним одна із складових цього процесу – наявність електронного рецепту (e-Рецепту) та контроль за його рухом у електронній системі охорони здоров'я. Виключенням є лише випадки, коли обслуговування пацієнта здійснюється на територіях, які постійно потерпають від активних бойових дій або мають у складі тимчасово окуповані території (ТОТ) [6-8]. Для таких пацієнтів у разі відсутності технічної можливості для виписування e-Рецептів на необхідні лікарські засоби (ЛЗ) та медичні вироби (МВ) рецепти можуть оформлюватися на паперових носіях.

Ефективна реалізація вищезазначених заходів потребує постійного моніторингу даних, які представлені на дашбордах Національної служби охорони здоров'я (НСЗУ) за різними напрямками, у т. ч. кількості місць відпуску ЛЗ за електронними рецептами. Означене твердження й обумовило мету проведення наших досліджень.

Мета. Провести аналіз стану рецептурного відпуску ЛЗ та МВ за електронними рецептами в Україні.

Матеріали та методи. Використовувалися дані дашбордів НСЗУ за показниками відпущених ЛЗ та МВ за електронними рецептами в цілому по Україні та за її адміністративно-територіальними одиницями. У дослідженнях застосовувалися історичний, логічний, порівняльний, графічний, аналітичний, математико-статистичний та ін.. Необхідна обробка даних здійснювалась за

допомогою стандартних пакетів статистичного аналізу *Statistica (version 12.0, StatSoft, Tulsa, USA)* та Excel spreadsheet.

Результати досліджень. Реалізація державних гарантій з надання населенню України доступної фармацевтичної допомоги передбачає впровадження додаткових заходів, які спрямовані на цифровізацію охорони здоров'я. Електронні рецепти на ЛЗ є важливим інструментом у вирішенні цілого комплексу проблем, які стосуються раціонального споживання препаратів, контролю за їх обігом на ринку, а також коштами, що виділяються на фармацевтичне забезпечення пацієнтів на пільгових умовах тощо.

Практика виписування та відпуску ЛЗ за е-Рецептами розпочалась в Україні ще у 2017 році, коли постановами Кабінету Міністрів України (КМУ) від 17.03.2017 р. №152 «Про забезпечення доступності лікарських засобів» було запроваджено низька регуляторних норм [6, 7, 9]. Так, був затверджений перелік ЛЗ за міжнародними непатентованими назвами, які підлягають компенсації у разі їх відпуску пацієнтам, порядок визначення розміру компенсації їх відпуску із аптечних закладів [6, 9]. Як відомо, відпуск ЛЗ за програмою «Доступні ліки» здійснювався ще з 01.04.2017 р. виключно за електронними рецептами [7, 9].

У 2025 р. з 1 липня на вітчизняному фармацевтичному ринку запрацювала обов'язкова норма укладення договорів з НСЗУ на обслуговування пацієнтів за державною програмою «Доступні ліки» [10]. Постановою КМУ від 13.12.2024 р. №1417 були внесені відповідні зміни до постанови КМУ від 30.11.2026 р. №929 «Про затвердження Ліцензійних умов провадження господарської діяльності з виробництва лікарських засобів, оптової та роздрібною торгівлі лікарськими засобами, імпорту лікарських засобів (крім активних фармацевтичних інгредієнтів)», а також у постанову КМУ від 27.02.2019 № 136 «Деякі питання щодо договорів про реімбурсацію» [8, 10]. Тобто на даний час всі аптечні заклади, незалежно від того, на якій території вони працюють та яку форму власності мають повинні мати місця для обслуговування пацієнтів за державною програмою «Доступні ліки». Для цього, перш за все, необхідно укласти відповідний договір з НСЗУ та мати необхідне матеріально-технічне та кадрове забезпечення.

За результатами аналізу даних НСЗУ станом на 25.11.2025 р. встановлено, що в Україні налічується 16665 (100,0%) місць відпуску ЛЗ рецептурної групи за е-Рецептами до встановлених норм відпуску ліків [11]. За останні 7 днів в Україні обслуговували пацієнтів за е-Рецептами 12082 (72,50%) аптечних закладів, а понад 7 днів – 1702 (10,21%) закладів. У 2881 (17,29%) аптечних закладах відпуск ЛЗ за електронними рецептами не здійснювався. Як бачимо, інтенсивність обслуговування хворих за електронними рецептами в Україні має досить високі

показники, тобто 72,50% аптечних закладів обслуговували пацієнтів упродовж останніх 7-м діб та лише 17,29% не здійснювали такої діяльності понад тижня.

Розподіл місць відпуску ЛЗ та МВ за е-Рецептами по різних регіонах наведено на рис. 1. Аналізуючи дані вказаного рисунку необхідно, в першу чергу відмітити, що місця відпуску ЛЗ по різних регіонах мають суттєве коливання у цифрових показниках. В середньому, на один регіон припадає 694 місць відпуску ЛЗ та МВ за е-Рецептами. До трійки-лідерів увійшли такі адміністративно-територіальні одиниці країни, як м. Київ (1654 місць відпуску), на другій позиції представлена Дніпропетровська область (1419), а на третій – Львівська (1235).

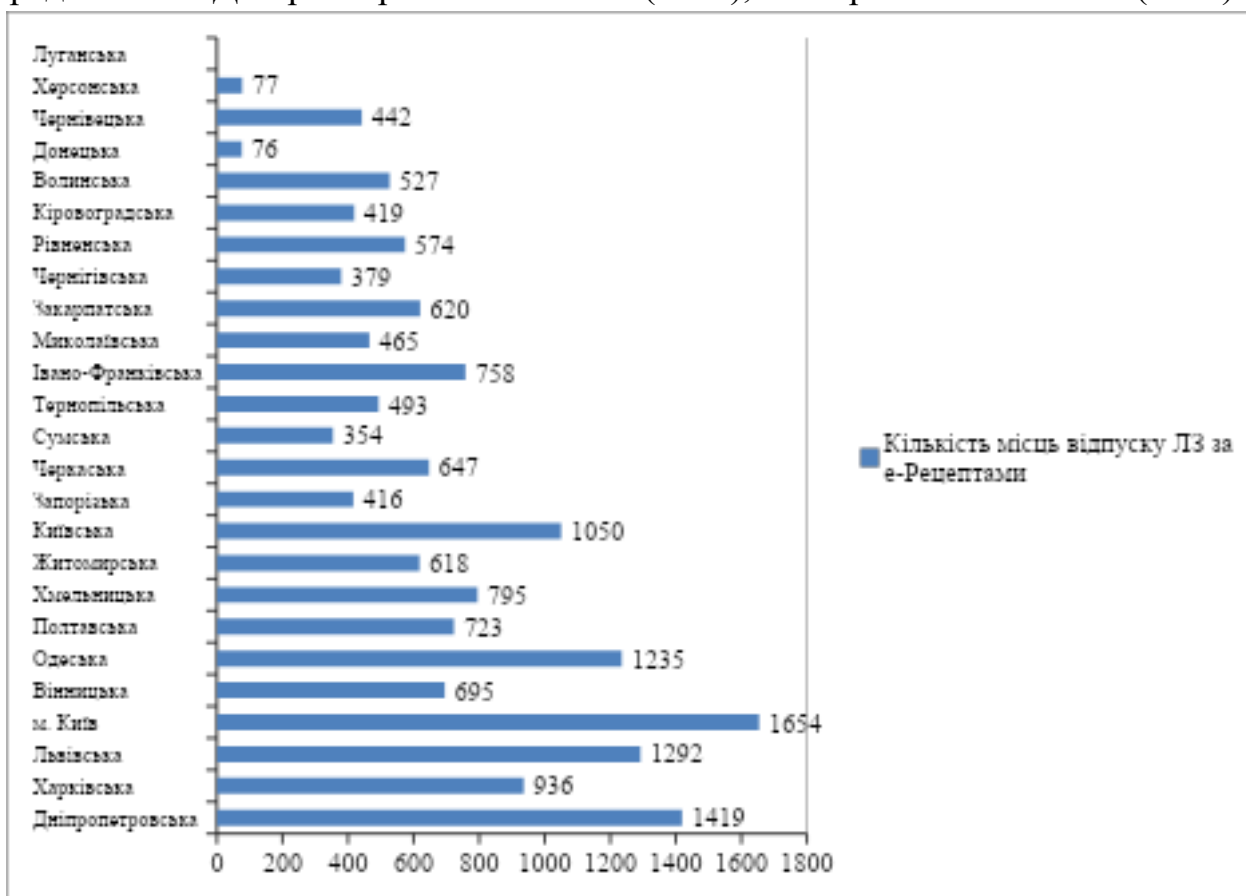

Рис. 1 Аналіз кількості місць відпуску ЛЗ за е-Рецептами в Україні (станом на 25.11.2025 р.) [11]

Найнижчі показники місць відпуску ЛЗ та МВ за електронними рецептами спостерігалися у Сумській області (354), далі з істотним відривом представлені були представлені Херсонська та Донецька області (77 та 76 відповідно).

Розподіл кількості місць по різних регіонах країни відображає стан розвитку аптечної інфраструктури, а також стан безпекової ситуації, яка пов'язані з бойовими діями на Півдні, Сході та Північному сході України. Так, наприклад, Харківська область налічує 936 місць відпуску ЛЗ за е-Рецептами. Цей показник не відповідає рівню розвитку аптечної інфраструктури, яка була в

цій області до 24.02.2022 р.. Аналогічна ситуація характерна й для Херсонської області, в якій налічується всього 77 місць відпуску ЛЗ та МВ за електронними рецептами хронічним хворим у відповідності до державних гарантій за програмою «Доступні ліки». Аналогічне твердження є справедливим й для Донецької області.

Вплив негативних факторів на розвиток аптечної інфраструктури упродовж останніх років є відчутним. При цьому, за цих умов кількість аптечних закладів у тих регіонах країни, які знаходяться у безпеці або мають у складі ТОТ поступово збільшується. На це впливає не тільки переміщення бізнесу та людей з небезпечних областей країни, які розташовані на лінії бойового зіткнення. Важливе значення також має й розширення державної програми «Доступні ліки», яка постійно оновлюється [12]. Наприклад, з 30.09.2025 р. зазначену програму було доповнено новими ЛЗ, які використовуються у лікуванні вагітних, породілль та дітей. До програми «Доступні ліки» додано 85 нових препаратів. Розподіл ЛЗ за напрямками розширення програми у 2025 році наведено на рис. 2.

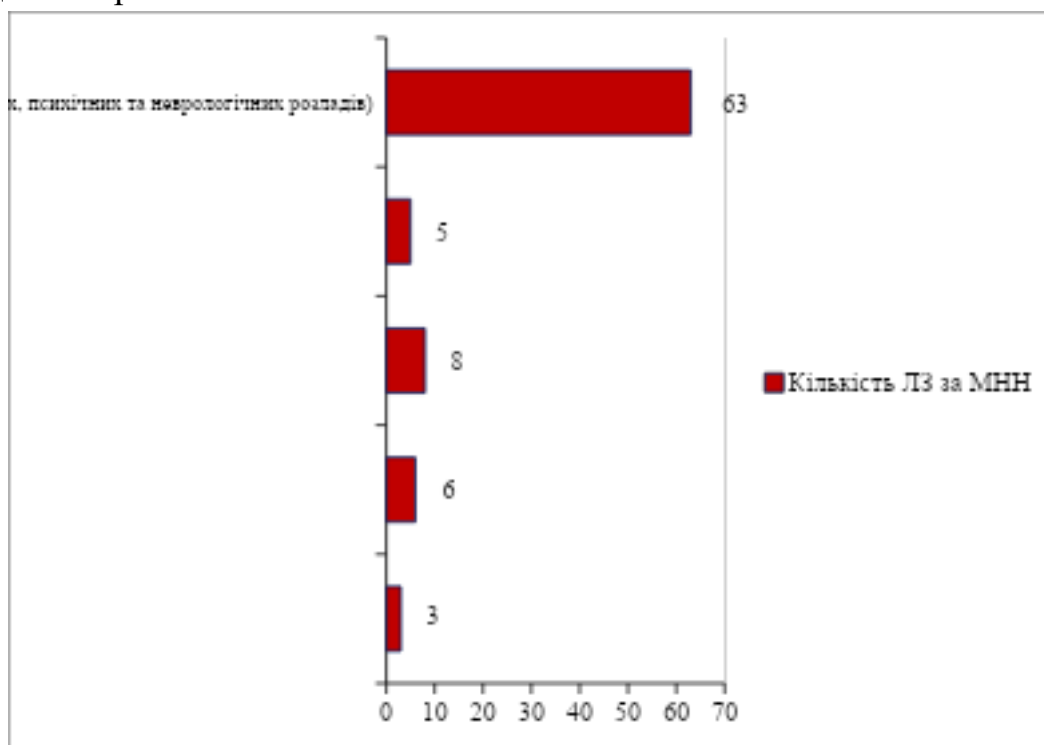

Рис. 2. Розподіл препаратів, які поповнили програму «Доступні ліки» з 30.09.2025 р. в Україні [12]

Слід зазначити, що станом на жовтень 2025 р. в Україні під програму реімбурсації підпадає 663 торгових назв ЛЗ, з урахуванням препаратів інсуліну, а також 42 торгових найменувань МВ, які використовуються для вимірювання рівня глюкози у крові у хворих на цукровий діабет [12].

Значним досягненням в реалізації цієї програми є збільшення кількості найменувань ЛЗ, які відпускаються у 2025 р. із аптечних закладів безкоштовно, тобто без додаткової доплати з боку пацієнта. Таких препаратів вже налічується 273 торгових позицій, що у порівнянні з даними вересня 2024 р. є більшим на 44,0%. З листопада 2025 р. зазначена програма поповнилась протипухлинними препаратами (12 торгових найменувань препаратів з урахуванням форм випуску), які використовуються у лікуванні раку молочної залози, а саме Екземестаном, Летрозолом та Тамоксифеном [12].

Таким чином можна стверджувати, що незважаючи на вкрай несприятливі умови розвитку вітчизняної аптечної інфраструктури, яка знаходиться під постійним впливом факторів воєнного характеру, в Україні збережена система фармацевтичного забезпечення, яка здатна ефективно обслуговувати пацієнтів. Рецептурний відпуск ЛЗ та МВ, а також програма «Доступні ліки» розвивається. Розвиток зазначеної програми здійснюється, як за кількістю препаратів та її категоріями хворих, які можуть отримати ЛЗ, МВ безкоштовно або зі незначною доплатою з боку пацієнтів. Планомірне розширення державної програми «Доступні ліки» створює сприятливі умови для розвитку аптечних закладів, підвищення їх фінансово-економічного стану та посилення їх соціальної профілю у суспільстві.

Висновки.

1. За даними аналізу дашбордів НСЗУ за показником кількості місць відпуску ЛЗ та МВ за електронними рецептами встановлено наступне. Станом на 25.11.2025 р. в Україні налічується 16665 аптечних закладів, як здійснюють обслуговування хворих за електронними рецептами, при чому найбільша кількість закладів відпускала ЛЗ та МВ пацієнтам в останні 7 діб (72,50%). Цей факт вказує на значну активність аптечних закладів в організації фармацевтичного забезпечення хронічних хворих за електронними рецептами в країні.

2. Встановлено, що кількість місць відпуску ЛЗ та МВ за електронними рецептами по різних регіонах істотно відрізняється. Найвищі дані спостерігаються у м. Києві (1654 місць), далі представлені Дніпропетровська (1419) та Львівська (1235) області.

3. Враховуючи високу небезпеку, яка існує у прифронтових областях для населення, логічним є наявність найнижчих значень кількості місць відпуску ЛЗ та МВ за електронними рецептами у таких регіонах, як Сумська (354), Херсонська та Донецька (77 та 76 відповідно) області.

Список використаних джерел.

1. Стратегії розвитку системи охорони здоров'я на період до 2030 року : Розпорядження Кабінету Міністрів України від 17.01.2025 р. № 34-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/34-2025-%D1%80#Text> (дата звернення: 03.03.2026).
2. Аптека як перша ланка медичної допомоги: еволюція ролі фармацевта в ЄС. *Щотижневик «Аптека»*. 2025. № 46 (1517) URL: <https://www.apteka.ua/article/734315> (дата звернення: 23.03.2026).
3. Private provision of services in Ukraine: current challenges, future directions. Health policy papers series. Copenhagen : WHO Regional Office for Europe, 2023. URL: <https://apps.who.int/iris/handle/10665/369383> (Date of access: 02.04.2026).
4. The World Bank and Ukraine: laying the groundwork for reconstruction in the midst of war. World Bank Group. Washington : World Bank Group. URL: <https://www.worldbank.org/en/results/2023/11/30/the-world-bank-and-ukraine-laying-the-groundwork-for-reconstruction-in-the-midst-of-war> (Date of access: 12.04.2026).
5. World Bank, Government of Ukraine, European Union, United Nations. Ukraine: third rapid damage and needs assessment (RDNA 3): February 2022–December 2023. Washington: World Bank, 2024. URL: <https://documents.worldbank.org/en/publication/documents-reports/documentdetail/099021324115085807/p1801741bea12c012189ca16d95d8c2556a> (Date of access: 12.04.2026).
6. З 1 жовтня пацієнти зможуть отримати інсуліни за програмою «Доступні ліки». URL: <https://www.kmu.gov.ua/news/z-1-zhovtnya-paciyenti-zmozhut-otrimati-insulini-za-programoyu-dostupni-liki-nszu> (дата звернення: 13.10.2025).
7. Кірсанов Д. Хід реалізації пілотного проекту з відшкодування вартості препаратів інсуліну. *Щотижневик «Аптека»*. 2018. № 34(1155). URL: <https://www.apteka.ua/article/469217> (дата звернення: 23.03.2026).
8. Про затвердження Порядку розробки програми державних гарантій медичного обслуговування населення : Наказ МОЗ України від 27.06.2019 р. № 1709. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0961-19#Text> (дата звернення: 03.04.2026).
9. ВООЗ та Світовий банк презентували звіт, що оцінює прогрес у впровадженні реформи фінансування української медичної системи в умовах війни. URL: <https://moz.gov.ua/uk/vooz-ta-svitovij-bank-prezentuvali-zvit-sho>

osinyuye-progres-u-vprovadzhenni-reformi-finansuvannya-ukrayinskoji-medichnoyi-sistemi-v-umovah-vijni (дата звернення: 09.04.2026).

10. З 1 липня всі аптеки зобов'язані укласти з НСЗУ договір про реімбурсацію. URL: https://www.dls.gov.ua/for_subject/%D0%B7-1-%D0%BB%D0%B8%D0%BF%D0%BD%D1%8F-%D0%B2%D1%81%D1%96-%D0%B0%D0%BF%D1%82%D0%B5%D0%BA%D0%B8-%D0%B7%D0%BE%D0%B1%D0%BE%D0%B2%D1%8F%D0%B7%D0%B0%D0%BD%D1%96-%D1%83%D0%BA%D0%BB%D0%B0%D1%81/ (дата звернення: 23.03.2026).

11. Електронна карта місць відпуску лікарських засобів за електронним е-рецептом. URL: <https://nszu.gov.ua/dashboards/elektronna-karta-misc-vidpusku-likarskix-zasobiv> (дата звернення: 13.10.2025).

12. Доступні ліки 2025: запроваджено нові переліки ліків та медичних виробів, які реімбурсуються. *Щотижневик «Аптека»*. 2025. № 36(1507). URL: <https://www.apteka.ua/article/729073> (дата звернення: 05.04.2026).